

Oponentský posudek bakalářské práce
Elišky Křováčkové

**"To jsou paradoxy".
Specifika akčního umění v českém prostředí od 60. do 80. let 20. století**

Jaroslav J. Alt
FHS UK

Hned po přečtení názvu práce jsem začal v textu pátrat po obsahové stránce výkřiku týkajícího se paradoxů spojených s akčním uměním v českém prostředí daného období. Studentka vše vysvětluje již v úvodu práce s odkazem na Havlovu Audienci, ze které cituje mírně upravený útržek textu. Je to do značné míry vtipné a pro upoutání čtenářovy pozornosti jistě atraktivní. V souladu s názvem se tak snaží v práci sledovat ambivalentnost českého akčního umění v prostoru neakční společnosti 60. až 80. let, kterou, podle mého názoru, až příliš sumárně označuje za dějinnou epochu. Dějinná epocha to jistě není, jde spíše o velmi dlouhá, nešťastná a smutná léta našeho národa a společnosti. Chápu ale, že generace, ke které studentka patří, vnímá tento konkrétní časoprostor rozměrově značně odlišněji než generace, které se v něm pohybovaly a stále jsou ještě jeho součástí.

V teoretické části práce studentka představuje základní pojmy a formy týkající se akčního umění jako takového (happening, performance, landart, bodyart), včetně jejich vzájemného prolínání. V historickém exkurzu právem zmiňuje i protoformy akčního umění, které můžeme sledovat například v tvorbě romantických umělců nezřídka spojené s jejich putováním. Nemohu úplně souhlasit se studentčíným konstatováním, že se vznikem akčního umění skončila éra „modernistických“ uměleckých směrů, jakými byly impresionismus, expresionismus, symbolismus. Že by jedno umění skončilo a druhé nastalo? Takhle to v umění ale nechodí. Stejně tak jako nemůžeme mluvit o kvalitativním vývoji v umění. To je příliš zkratkovité a uměleckou výtvarnou tvorbu (i tu současnou) diskvalifikující v její vazbě právě na umělecké směry, které v některých současných dílech můžeme bez problémů nacházet. Forma je možná jinak formulována, ale obsah víceméně zůstává. Proč například nevnímat v akcích Vídeňského akcionismu (Hermann Nitsch, Rudolf Schwarzkogler) velmi silnou stopu expresionismu?

Studentka představuje počátky akčního ve světě i u nás, zmiňuje osobnost Allana Kaprowa jako jednoho z prvních umělců, který neuzivá klasických výtvarných nástrojů a pomůcek a nahrazuje je svým tělem. Zabývá se i jeho teoretickými úvahami, které komparuje například s texty Pavlíny Morganové, Petra Rezka nebo Jindřicha Chaloupeckého. Velmi

precizně se věnuje charakteristice happeningu, performance, land artu a body artu. S počátky akčního umění spojuje i italský futurismus, či dadaismus. V tomto případě trochu nesouhlasím s její charakteristikou díla Marcela Duchampa, kde uvádí, že Duchamp (...) „z obyčejných každodenních předmětů vytvářel umělecká díla. Jako příklad může posloužit dílo Fontána z roku 1917, u něhož byl původním předmětem pisoár.“ Podle mého názoru ten pisoár ale pisoárem zůstal, uměleckým dílem byl však akt jeho instalace.

V rámci aktivit akčního umění v Evropě studentka zmiňuje Fluxus a Vídeňský akcionismus, v našem prostředí pak skupinu Aktual s vůdčí osobností Milana Knížíka a Skupinu 42. V práci se studentka zabývá i poměrně složitou problematikou fotodokumentace akčního umění.

Následně vybírá osobnosti akčního umění u nás, kterým věnuje větší pozornost. Jsou to Milan Knížík, Petr Štembera, Jan Mlčoch, Karel Miler, Jiří Kovanda, Zorka Ságlová. Na dílech a na konkrétních akcích těchto umělců, demonstruje specifika českého akčního umění s jeho paradoxy, které rámcově profiluje jako akce bez akce, divadlo bez diváka, pohyb bez pohybu, cesta bez cíle. Podrobné záznamy těchto akcí a jejich fotodokumentace rozebírá a analyzuje, připojuje úvahy samotných umělců i texty teoretiků umění. Tato autorská část, jak ji sama pojmenovává, tvoří podstatnou část bakalářské práce. V závěru práce studentka konstatuje, s odkazem na název práce, že specifikem českého akčního umění je paradox sám. Rád jí to věřím, ale při obhajobě bych ji chtěl poprosit, jestli by toto svoje tvrzení mohla poněkud blíže a současně obecněji specifikovat.

Bakalářskou práci Elišky Křováčkové považuji za zdařilou, poctivě a pečlivě zpracovanou a velmi dobře strukturovanou. Mé drobné připomínky jsou skutečně jen drobnými připomínkami. Obrazová příloha i literatura a další zdroje jsou práci odpovídající.

Práci doporučuji k obhajobě a hodnotím stupněm Výborně.

Jaroslav J. Alt V Trstěnici dne 12. 6. 2024